

K20 BT-SANASTO 2

(päivitelty 23.10.2023)

K KREIKKA <https://gen.fi/k.html>

K2 SANUEET <https://gen.fi/k2.html>

K20 BT-SANASTOT <https://gen.fi/k2-00.html>

K20 BT-sanasto 2

<https://gen.fi/k20-02.html>

SISÄLLYSLUETTELO (luonnos)

- 0. Dokumentteja
- 1. BT-sanasto 2
 - 1.1 Substantiivit
 - 1.2 Adjektiivit
 - 1.3 Pronominit
 - 1.4 Numeraalit
 - 1.5 Verbit
 - 1.6 Partikkelit

0. DOKUMENTTEJA

- Blomqvist–Toivanen: Johdatus UT:n kreikkaan. Gaudeamus 1974 [2010] (BT)
 Etymological Dictionary of Biblical Hebrew by Rabbi Samson Rafael Hirsch.
 Ed. Matityahu Clark. Feldheim 1999 (Hirsch)
<https://books.google.ca/books?id=eVAAfn6Itb4C&printsec=frontcover&hl=fi%23v=onepage&q&f=false>
 Etymonline (Online Etymology Dictionary)
<https://www.etymonline.com/>
- Hedberg, Juuso: Uuden Testamentin kreikkalais–suomalainen sanakirja.
 Gummerus 1890
<http://www.nettiraamattu.fi/Lataa/sanakirja.htm>
- Klein, Ernest: A Comprehensive Etymological Dictionary
 of the Hebrew Language. Macmillan 1987 (Klein)
https://www.sefaria.org/Klein_Dictionary?lang=bi
- Liddell & Scott: An Intermediate Greek–English Lexicon. Clarendon Press 1889
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3atext%3a1999.04.0058>
- Liljeqvist, Matti: Uuden testamentin sanakirja kreikka–suomi.
 Finn Lectura 2007 (MLK)
- Liljeqvist, Matti: Vanhan testamentin heprean ja aramean sanakirja.
 Finn Lectura 2010 (MLH)
- Mozeson, Isaac E.: The Word. The Dictionary That Reveals the Hebrew Source
 of English. Shapolsky 1989 (Mozeson)
- New Testament in the Original Greek by Ivan Panin.
 Book Society of Canada 1934 (kopioi selaimesi alla olevan linkin osoite)
<https://www.scribd.com/document/644433/Ivan-Panin-The-New-Testament-in-the-Original-Greek>
 uusi painos: Numeric Greek New Testament. Ed. Mark Vedder 2017/2019
- Novum 5. UT selityksin. Kreikan–suomen sanakirja. Raamatun Tietokirja 1984
- Wharton, Edward Ross: Etyma Graeca. An Etymological Lexicon of Classical
 Greek. Percival 1890

Wiktionary (vapaa sanakirja)
<https://www.wiktionary.org/>

1. BT-SANASTO 2

1.1 SUBSTANTIIVIT

ἄγγελος -ου mask. (176x) enkeli, sanansaattaja, lähetti

- ἀγγέλλω 1x julistaa, ilmoittaa < (?) מַלְאֲכַי mal'ach BH lähettiläs, sanansaattaja, enkeli, "tehtävään lähetetty" (> Malakia, "Jahven/Herran sanansaattaja") < מַלְאֲכַי la'ach BH lähettää, vrt. ἀπόστολος "tehtävään/virkaan varustettu ja lähetetty"
- > ἀρχάγγελος 2x ylienkehi, arkkienkehi
- > ἰσάγγελος -ον adj. 1x enkelin kaltainen, samanlainen kuin enkeli
- > εὐαγγέλιον τό 76x sanoma saavutetusta voitosta, hyvä sanoma, ilosanoma, evankeliumi, evankeliumikirja

ἀδελφός -οῦ mask. (343x) veli, sisarus, uskonveli, saman kansan jäsen, "samasta kohdusta syntynyt"

- pref. yhd. ἀ-, δελφός ἢ 0x, LXX 0x kohtu < *g^welb^h- PIE kohtu
 - > δελφίς ὁ 0x, LXX 0x (nykykreik. δελφίνι τό) delfiini, "kohtukala; kohdun muotoinen kala"
 - > Δελφοί οἱ paik. mask. mon. Delfoi, "kohtu/delfiini" (antiikin kreikan kaupunki)
- > ἀδελφή ἢ 26x sisar, uskonsisar, sisarseurakunta
- > ἀδελφότης -ητος fem. 2x veljistö, veljet, uskonveljet
- > φιλαδελφία ἢ 6x veljesrakkaus
- > φιλάδελφος -ον 1x veljeä rakastava
- > ψευδάδελφος ὁ 2x vleveli, kristittynä veljenä esiintyvä

ἄνεμος -ου mask. (31x) tuuli, myrskytuuli, ilmansuunta, ajan henki

- ἄημι 0x, LXX 0x puhaltaa, hengittää voimakkaasti < ἀήρ ὁ 7x ilma < (?) רֵיחַ ruach BH henki, tuuli

ἄνθρωπος -ου mask. (551x) ihminen, mies, aviomies; joku

- (?) ἀνὴρ ἀνδρ- 216x mies, ihminen, (?) ὄψ 0x, LXX 0x silmä, kasvot, "mieheltä/ihmiseltä näyttävä" < *ner- (2) PIE mies; voimakas, elinvoimainen < (?) aram. מַר mar "herra, isäntä, hallitsija; "(Jumalaa vastaan) kapinoiva (?)" < (?) מַרָּא mara BH

kapinoida

- > ἀνθρωπάρεσκος -ον 2x ihmisille mieliksi oleva, mielistelevä, **men-pleaser**
- > ἀνθρώπινος 7x inhimillinen (eläimellisen ja jumalallisen vastakohta), maallinen (taivaallisen vastakohta)
- > ἀνθρωποκτόνος ὁ 3x murhaaja, "ihmisentappaja"
- > φιλάνθρωπία ἢ 2x rakkaus ihmisiä kohtaan, vieraanvaraisuus
- > φιλάνθρωπος 1x ystävällisesti
- > ἀνθρωπολογία ἢ oppi ihmisestä

ἄρτος -ου mask. (97x) leipä, ruoka, ravinto

- (?) ἀρτύω 3x liittää yhteen, valmistaa;
(?) *ato mykeneläinen kreik. leipä
< (?) ἠΨΥ asa BH tehdä, valmistaa, saada aikaan, luoda

δαιμόνιον -ου ntr. (63x) paha henki, riivaaja, demoni, jumaluus, jumala

- deminut. δαίμων -ονος ὁ 1x, **Matt08_31** demoni, riivaaja, paha henki, klass. kreik. jumaluus, jumalallinen olento, jumala (= θεός) < δαίω (2) 0x, LXX 0x jakaa (kohtaloita)
< *dai-mon- PIE (onnen tai kohtalon) jakaja, tarjoaja
< *da- PIE jakaa / (?) *do- PIE antaa < (?) ἠἽἵ jada BH heittää
- > δαιμονίζομαι 13x olla pahan hengen riivaama tai vaivaama
- > δαιμονιώδης -ες 1x, **Jaak03_15** riivaajista lähtöisin oleva, riivaajille kuuluva
- > δεισιδαιμονία -ας fem. 1x, **Apt25_19** uskonto, jumalanpelko
< δεισιδαίμων
- > δεισιδαίμων -ον adj. 1x, **Apt17_22** uskonnollinen, jumalaapelkäävä < δείδω pelätä 0x, LXX 0x
(< δειλός 3x pelokas, arka), δαίμων

διάβολος -ον adj. & subst. & henk. mask. (37x) paha puhuva, herjaava, panetteleva; pahanpuhujia, panettelija, herjaaja, "hajalleen heittäjä"; henk. mask. Perkele, Paholainen = σατανᾶς ὁ 36x

- διαβάλλω 1x panetella, kannella, syyttää < pref. διά 667x läpi, kautta, halki, erilleen, βάλλω 122x heittää, kaataa (nestettä)
< *bhel- (2) PIE puhaltaa, paisua, pullistua
< (?) לבל balal BH sekoittaa
- 1. henk. mask. Perkele, Paholainen
□ artikkelin kanssa

30x: Matt04_01 +

□ ilman artikkelia

4x: Joh06_70, Apt13_10, Ilm12_09, Ilm20_02

- 2. adj. & subst. pahaa puhuva, panettelija, herjaava;
pahanpuhujia, panettelijia, herjaajia
- 3x: 1Tim03_11, 2Tim03_03, Tit02_03

δοῦλος -ου mask. (124x) orja, palvelija

- δουλαγωγέω 1x viedä orjuuteen, alistaa, nöyryyttää, masentaa
- δουλεία ἡ 5x orjuus
- δουλεύω 25x olla orjana, joutua orjaksi, palvella
- δούλη 3x fem. orjatar, palvelijatar
> doula eli synnyttäjän tukihenkilö
- δοῦλος adj. 2x palveleva, käytettävissä oleva
- δουλόω 8x orjuuttaa
- καταδουλόω 2x tehdä orjaksi, orjuuttaa

ἔργον -ου ntr. (169x) työ, teko, toiminta, tehtävä, aikaansaannos, hanke

- *werg- PIE tehdä [> **to work**, att verka, **organ** jne.]
< 𐀗𐀓 arag BH kutoa (kangasta)
- Paratiisin syntiinlankeemuksen jälkeen ensimmäinen työ oli vaatteiden valmistaminen. Ihminen solmi ensin viikunapuunlehdistä omavanhurskauden vyöverhot, jotka eivät kuitenkaan voineet Herran silmien edessä peittää ihmisen häpeällistä alastomuutta. Siksi Jumala valmisti itse suuressa armossaan ja laupeudessaan ihmiselle vaatteen eläimen nahasta, so. Kristus-puvun, jonka olemme saaneet pyhässä kasteessa päällemme pukea.
- 1700-luvun teollisen vallankumouksen katsotaan alkaneen vaatteiden valmistukseen liittyvän kehruukoneen (Kehruu-Jenny) keksimisestä
Wikipedia
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Kehruu-Jenny>
- > ἐνέργεια ἡ 8x (työn) vaikutus eli energia
- > ἐργάζομαι deponenttiv. dyn. med. 41x tehdä työtä
- > allergia, energia, ergonomia, organismi, organisoida jne.
- 1. teko – Matt. 11:2
τὰ καλὰ ἔργα: hyvät teot – Matt. 5:16
τὰ νεκρὰ ἔργα:
kuolleet teot (tai kuolemaan johtavat teot?) – Hepr. 6:1
τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ: Jumalan tekemät teot – Joh. 9:3

tai Jumalan vaatimat teot – Joh. 6:28

- 2. toiminta
 τὸ ἔργον τῆς πίστεως:
 uskon vaikuttama toiminta tai teko – 1. Tess. 1:3
 τὸ ἔργον τοῦ νόμου: lain vaatima teko – Room. 2:15
- 3. tehtävä – Mark. 13:34
- 4. työ – 1. Kor. 15:58
 τὸ ἔργον πληρῶω (tai τελειῶω):
 suorittaa työ loppuun – Ap. t. 14:26, Joh. 17:4
- 5. työn tulos, aikaansaannos – 1. Kor. 3:13
 ἔργον τῶν χειρῶν: käsin tehty (kuva) – Ap. t. 7:41
- 6. hanke – Ap. t. 5:38

θεός -οῦ mask. & fem. (1318x) Jumala, (epä)jumala, jumalatar

- *dhes- PIE uskonnollinen, jumaluuteen liittyvä; esille laitettu jumalankuva (?) < (?) *dhe- PIE asettaa, panna, laittaa / (?) *sed- PIE istua < 𐤃𐤍 BH asettaa, esittää, näyttää
- > ἄθεος -ον 1x ilman Jumalaa oleva, jumalaton
- > θεοδίδακτος -ον 1x Jumalan opettama, Jumalalta opetusta saanut
- > θεομάχος -ον 1x Jumalaa vastaan taisteleva, tahtoa vastustava
- > θεόπνευστος -ον 1x Jumalan innoittama, inspiroima, Jumalan Hengen vaikutuksesta syntynyt
- > φιλόθεος -ον 1x Jumalaa rakastava

καιρός -οῦ mask. (86x) määrätty aika, ajankohta, tietty hetki

- (?) κείρω 4x leikata, keritä < *(s)ker- PIE leikata, "keritä" < 𐤒𐤍 gazar BH leikata
- > εὐκαιρία fem. 2x sopiva tilaisuus
- > εὐκαιρος -ον 2x oikea-aikainen, ajankohdan puolesta sopiva
- > πρόσκαιρος -ον 4x hetkellinen, ailahtelevainen, epävakainen
- vrt. χρόνος mask. 54x kuluva tai täyttyvä aika
- vrt. ὥρα fem. 106x vuorokaudenaika, hetki, tunti, ajankohta

κόσμος -ου mask. (186x) järjestys, kaunistus, järjestyksessä oleva maailma

- *konsmos < *kens- PIE < (?) 𐤒𐤍 kanas BH koota, kerätä yhteen
- > kosmeettinen, kosmetiikka, kosmologia, kosmonautti
- ≠ χάος ὁ 0x, LXX 2x epäjärjestyksessä oleva maailma
- > κόσμιος adj. 2x järjestyksessä oleva, järjestystä pitävä

κύριος [v̄] -ου mask. (718x) herra, isäntä, omistaja, aviomies, Herra

- κύριος ntr. 0x, LXX 0x valta < *keue-/*kewh₁- PIE paisua, levitä:
olla vahva, voimakas, vallita" < גַּבַּר BH olla
voimakkaampi, peitota voimalla
- > κυρόω [v̄] (2x) vahvistaa, saattaa lainvoimaiseksi
(Gal03_15), osoittaa käytännössä (2Kor02_08)
- > ἀκυρόω 3x tehdä pätemättömäksi, kumota
- > προκυρόω 1x, Gal03_17 vahvistaa aikaisemmin

λόγος -ου mask. (330x) sana, järki, oppi

- λέγω 1330x koota ajatuksia, sanoja: sanoa, puhua, ajatella
- *leg- (1) PIE kerätä, koota" <
 - etymologia 1: גַּלַּגּ BH tutkistella > ajatella, sanoa
 - etymologia 2: לָקַט BH koota, kerätä, poimia
- > λογίζομαι 41x ajatella, lukea joksikin

πρόσωπον -ου ntr. (76x) kasvot, ulkomuoto, pinta, henkilö,

"silmän eteen tuleva, silmän vieressä oleva"

- pref. πρὸς eteen, luokse, ὄψ ὀπὸς ἢ 0x, LXX 0x silmä, kasvot
(ὄψομαι fut. ὀράω) [< *okw-/*hekw- PIE nähdä]
< תַּפַּח tsafa (ʃph) BH katsella, tähystää
 - > ὀφθαλμός mask. 100x silmä > ὄψ, θάλαμος
mask. 0x, LXX 1x huone
 - > Αἰθίοψ kansallisuussubst. 2x Ethiopian asukas, etiopialainen
< αἶθω 0x, LXX 0x polttaa, ὄψ "palaneet kasvot,
mustaihoinen"
 - > optinen, optiikka, okulaari jne.
- 1. kasvot – Matt. 6:16
τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ:
omat kasvonsa – Jaak. 1:23
πίπτω ἐπὶ πρόσωπον:
heittäytyä kasvoilleen maahan – Matt. 17:6
βλέπω πρόσωπον πρὸς πρόσωπον:
nähdä kasvoista kasvoihin – 1. Kor. 13:12
ὀράω τὸ πρόσωπον: nähdä jonkin kasvot,
tavata henkilökohtaisesti – Ap. t. 20:25
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ:
hänen kasvonsa olivat suunnattuina Jerusalemiin, jonne hän
oli kulkemassa – Luuk. 9:53
- 2. ulkomuoto – 2. Kor. 5:12

- 3. pinta
ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς: maan päällä – Luuk. 21:35
- 4. henkilö – 2. Kor. 1:11
λαμβάνω πρόσωπον:
katsoa henkilöön, olla puolueellinen – Luuk. 20:21
θαυμάζω πρόσωπα: mielistellä ihmisiä – Juud. 16
- 5. prep:n tavoin
ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου:
Herran kasvoista, Herralta – Ap. t. 3:20
εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν:
seurakuntien nähden – 2. Kor. 8:24
ἐν προσώπῳ Χριστοῦ: Kristuksen edessä – 2. Kor. 2:10
κατὰ πρόσωπον:
kasvotusten, henkilökohtaisesti läsnä ollen – 2. Kor. 10:1
πρὸ προσώπου: edessä, eteen Matt. 11:10
πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ:
ennen hänen tuloaan – Ap. t. 13:24

1.2 ADJEKTIIVIT

ἀγαθός -ή -όν adj. (102x) hyvä

- (?) *meg- PIE suuri" < (?) לָמַגְלָל gamal mask. BH kameli, "suurin kotieläin" < לָמַגְלָל gamal BH saattaa loppuun, tehdä valmiiksi, *dhe- PIE asettaa, panna, laittaa" < לָמַגְלָל BH asettaa, esittää, näyttää > *sed- PIE istua
- ≠ πονηρός
- > ἀγαθοεργέω 2x tehdä hyvää
- > ἀγαθοποιέω 9x tehdä hyvin, toimia esimerkillisesti, elää oikein
- > ἀγαθοποιΐα ἡ 1x hyvä työ, hyvän tekeminen, oikein eläminen
- > ἀγαθοποιός -όν adj. & subst. 1x hyvää tekevä, hyväntekijä, lain ja oikeuden mukaan elävä ihminen
- > ἀφιλάγαθος -ον adj. 1x hyvää vihaava
- > φιλάγαθος -ον adj. 1x hyvää rakastava, hyväntahtoinen

ἀκάθαρτος -ον adj. (32x) saastainen, epäpuhdas

K2 καθαρός katharos "puhdas" -sanue (114x)

<https://gen.fi/k2-10-katharos-puhdas-sanue.html>

πονηρός -ά -όν adj. & subst. & henk. mask. (78x) paha; Paholainen

K2 πόνος ponos "raskas työ" -sanue (91x)
<https://gen.fi/k2-16-ponos-sanue.html>

1.3 PRONOMINIT

αὐτός -ή -ό dem.pron. (5601x) hän, se, sama, itse

- < ἰηῖς oto BH häntä, hänet, sitä, sen, se
- > autenttisuus, autismi, autokefalia, automaatti, auto(mobiili), autonomia jne.

K4E Demonstratiivipronominit
<https://gen.fi/k4e-2-dempron.html>

- οὗτος αὕτη τοῦτο tämä, (lähempänä oleva) hän
- ἐκεῖνος ἐκείνη ἐκεῖνο tuo, (kauempana oleva) hän

σύ [ŷ] pers.pron. (1066x) sinä

- alkukreik. *tú < *tuh (2) PIE < ἡῖς ata(h) BH sinä
- σοῦ σοί σέ
- σου σοι σε

1.4 NUMERAALIT

οὐδείς οὐδεμία οὐδέν num. & pron. (227x) ei kukaan, mikään, mitään,
 "ei yksikään"

- οὐ 1613x ei, δέ 2801x ja, mutta, taas, puolestaan, vaikka, vaan, εἷς num. (346x) yksi
- = μηδείς 89x

1.5 VERBIT

αἶρω (101x) nostaa, kantaa, ottaa/viedä pois, korottaa, pass. nousta, kohota

- vrt. αἶρέω valita > αἵρεσις fem. heresia eli harhaoppi,
 "itse valittu jumalanpalvelus/oppi"

ἀκούω (430x) kuulla, kuunnella, ymmärtää, kuulustella

- *kous-/*h₂kh₂owsy_éti PIE kuulla < כָּשַׁב kashav, hif. חִקְשִׁיב hikshiv
 BH kuunnella tarkasti
- > διακούω 1x, Apt23_35 kuunnella tarkasti, kuulustella
- > εἰσακούω 5x kuulla, kuunnella, pass. tulla kuulluksi

- > ἐπακούω 1x, 2Kor06_02 kuulla jotakuta (G) tai jonkin pyyntö
- > παρακούω 3x kuulla ohimennen, olla kuulematta/tottelematta
- > προακούω 1x, Kol01_05 kuulla aikaisemmin, olla jo kuullut
- > ὑπακούω 21x kuunnella, olla kuuliainen, totella, "alla kuunnella"
- > acoustic, to hear, hearken
- obj. A/G
- joltakin G, παρά, από, ἐκ
- jostakin A, περί

ἀναβαίνω (82x) astua tai kulkea ylös tai ylöspäin, nousta

- pref. ἀνά, βαίνω astua, kulkea, mennä (esiintyy UT:ssa vain yhdysverbeissä) < sanajuuri βα "astua, kulkea"
< נָבַח bo BH tulla tai mennä sisään
- ≠ κατά alas

ἀποθνήσκω (111x) kuolla

- pref. από jostakin, ulos > ἀποθήκη ἢ apoteekki, "pois/ulos laitettu", varasto
- θνήσκω 9x kuolla < *θαν-/θνη- < *dhwene- PIE kadota, kuolla
 - etymologia 1: < תָּוַם mut BH kuolla
 - etymologia 2: < תָּוַם shena fem. BH nukkuminen, uni
 - > εὐθανασία ἢ alun perin "hyvä, kunniallinen, kivuton kuolema"
 - > θάνατος ὁ 120x kuolema, kuolemanrangaistus
- 1. kuolla – Matt. 9:24
ἤμελλεν ἀποθνήσκειν: hän oli kuolemaisillaan – Joh. 4:47
hän oli kuoltava – Joh. 12:33
Χριστὸς ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν:
Kristus kuoli jumalattomien puolesta – Room. 5:6
τῆ ἀμαρτία ἀπέθανεν: kuolla pois synnistä – Room. 6:10
νόμῳ ἀπέθανον: kuolla pois laista – Gal. 2:19
- 2. kuolla hukkumalla, hukkua – Matt. 8:32
- 3. kuolla, menettää iankaikkinen elämä – Room. 8:13
- 4. kuolla Kristuksen kanssa – Room. 6:8
- 5. olla kuolemanvaarassa – 1. Kor. 15:31
- 6. partis. kuolevainen – Hepr. 7:8
- ἀπέθνησκειν akt. ind. impf. yks. 3.
(tytär) oli kuolemassa, tekemässä kuolemaa" (Luuk08_42)

ἀποστέλλω (132x) lähettää ja varustaa matkaan, tehtävään tai virkaan

- pref. **ἀπό, στέλλω** 2x laittaa kuntoon, varustaa, lähettää
 < *stel- PIE asettaa, laittaa järjestykseen
 < (?) **לְתַשׁ** shatal BH istuttaa, panna kasvamaan / **תִּשׂ** shit BH
 asettaa, panna, osoittaa, suunnata, tehdä joksikin
- > **ἀπόστολος** ὁ apostoli, "jonkun luota lähetetty ja varustettu viran hoitamista varten"

βάλλω (122x) heittää, kaataa (nestettä)

- *bhel- (2) PIE puhalttaa, paisua, pullistua
 < (?) **בָּלַל** balal BH sekoittaa

βλέπω (133x) katsoa, nähdä, kyetä näkemään, havaita, huomata

γινώσκω [ἴ] (222x) tuntea, tietää, ymmärtää, olla sukupuoliyhteydessä

- = **יָדָע** jada BH
- *gno- PIE tietää < **כָּנָע** kana BH nimetä, tunnistaa samaksi
- > **γνώσις** ἡ tieto
- > to know, can, zu können, att kunna > att känna, zu kennen
- **ἐγίνωσκον** (Matt01_25): Joosef ei yhtynyt Mariaan, ennen kuin tämä oli synnyttänyt esikoisensa

γράφω (191x) kirjoittaa, piirtää

- *gerbh- PIE raapia, kaivertaa
- > graafinen, grafiikka, grafologia, gramma jne.
- **γράμμα** τό "pienin piirretty yksikkö": kirjain, painoyksikkö
- **τὰ γράμματα** "kirjaimet/kirjoitukset" eli Raamattu

διδάσκω (97x) opettaa, neuvoa

- *dāw oppia, opettaa [< *dens- PIE opettaa] < (?) **יָדָע** jada BH tietää, tuntea, hif. **יָדָעְתָּ** hodia BH ilmoittaa, näyttää, osoittaa, opettaa / (?) **יָרָא** jara BH heittää kohti maalia, hif. **יָרָא** hora BH opettaa
- **ἐδίδασκον** akt. ind. impf. yks. 1. minä olin opettamassa
- **ἐδίδαξα** akt. ind. 1. aor. yks. 1. c. minä opetin (tietynä aikana, tietyn kerran)
- **διδάσκων διδάσκουσα διδάσκον**
διδάσκοντος διδασκούσης διδάσκοντος
- > didaktiikka eli opetusoppi, didaktinen eli opettava, opetusopillinen

ἐσθίω (158x) syödä, aterioida, kuluttaa, 2. aor. **φαγ-**

- > **σαρκοφάγος** adj. 0x, LXX 0x sarkofagi, ruumisarkku,

"lihansyöjä"

εὕρισκω (176x) löytää, tavata, havaita, huomata, saavuttaa

- *were- (2) PIE löytää < (?) ἤρα ra'a BH nähdä, katsoa
- εὕρηκα perf. minä olen löytänyt

ἔχω (711x)

K9 ἔχω ekhoo (711/844) pitää kiinni, olla jollakulla, omistaa (verbitaul.)

<https://gen.fi/k9-05-ekhoo-pitaa-kiinni.html>

θέλω (208x) tahtoa, toivoa, haluta, päättää, suunnitella, tarkoittaa

- *ἐθέλω > ἐθελο- pref. ilmaisee itse valittua toimintaa, johon ei ole pätevyyttä tai asianmukaista kutsua

κρίνω [ῖ] (114x) erottaa, valita, valikoida, erotella, ratkaista, tuomita

- *krei- PIE seuloa; erotella, erottaa < ἄρα garar BH pyöriä ympäri: pyöreä marja, PBH viljan siemen, sisarj. ללל galal BH vierittää, pyörittää, siirtää pois: Golgata, Galilea, Gilgal
- > κρίμα [ῖ] / κῆμα τό 28x tuomio, oikeusjuttu, tuomiovalta > lat. **crimen** [ī] syyte, syytös, rikos > kriminaali
- > κρίνον [ῖ] τό 2x lilja, kukka, "valikoitu; tuomittu"
- > κρίσις [κῆ-] ἡ 47x ratkaisu, tuomio, rangaistus, tuomioistuin, oikeus, oikeudenmukaisuus > kriisi eli "ratkaiseva hetki", kriittinen
- > κριτής [ῖ] ὁ 19x tuomari, riitojen ratkaisija, Israelin kansanjohtaja > kritiikki, kriittinen

μένω (118x) jäädä, viipyä, pitäytyä, kestää, pysyä pystyssä, odottaa

- ἀναμένω 1x jäädä odottamaan, odottaa
- διαμένω 5x jäädä, pysyä, pysytellä, säilyä, olla entisellään
- ἐμμένω 4x pysyä tai pysyä jossakin, jäädä asumaan johonkin, pitäytyä johonkin, pitää voimassa
- ἐπιμένω 17x viipyä, jäädä paikoilleen, pysyä jossakin, harjoittaa jotakin jatkuvasti, tehdä jotakin edelleen, jatkaa
- καταμένω (1x) oleskella, viettää aikaa yhdessä
- παραμένω (4x) pysyä jonkin luona, viipyä, pysyä tehtävässään, pysyä toiminnassa
- περιμένω 1x pysytellä lähistöllä odottamassa
- προσμένω (7x) viipyä jonkin luona, pysytellä jonkin seurassa, jäädä johonkin

- ὑπομένω (17x) jäädä, kestää, pysyä, kestää kärsivällisesti, kärsiä
- ἔμενον akt. ind. impf. yks. 1.
- μένων akt. partis. pres. mask. yks. N
 μένοντος yks. G
 μένουσα μενούσης
 μένον μένοντος

πιστεύω (243x) uskoa, luottaa

- πίστις ἢ 243x usko, uskollisuus, luottavuus < πείθω 52x taivuttaa, vakuuttaa < *bheidh- PIE luottaa, uskoa, vakuuttaa
 < 𐀧𐀮𐀢 batach BH turvata, luottaa
 • > **faith**, **fides** [ē], **fiancee** "morsian, "(vaimoksi) luvattu"
- ≠ ἀπιστέω 8x olla epäuskoinen, olla uskomatta
- ἐπίστευον akt. ind. impf. yks. 1. minä olin uskomassa
- ἐπίστευσα akt. ind. 1. aor. yks. 1. minä tulín uskoon, aloin uskoa (ingressiivinen eli alun hetkeä korostava aor.)

σώζω (107x) pelastaa, parantaa, vapauttaa

- σῶς rinn. σῶος/σῶος 0x, LXX 6x ehyt, terve < *twáwos
 < (?) *tewh₂-/*teue- PIE turvota; olla vahva
- > διασώζω 8x pelastaa, parantaa (kokonaan, täysin)
- > ἐκσώζω 1x, **Apt27_39** pelastaa, saattaa turvaan
- > ἀσωτία ἢ 3x irstaus, riettaus, hillittömyys < ἄσωτος 0x, LXX 2x
 ei-pelastettavissa oleva, irstas < pref. neg. ἀ-, σώζω
- > ἀσώτως adv. 1x, **Luuk15_13** irstaasti, hillittömästi, holtittomasti
 < ἄσωτος
- > σωτήρ ὁ 24x pelastaja, Vapahtaja (Jumala) < σώζω

1.6 PARTIKKELIT

ἀλλά konj. (638x) mutta, vaan, kuitenkin

- ilmaisee vastakohtaa tai eroa edellä sanotulle
- *al- (1) PIE takana > ἄλλος dem.pron. 155x toinen, muu, eri

ἐκ prep. & pref. (916x) ulos (+ G)

- vokaalin edellä ἐξ
- ilmaisee sisältä pois siirtymistä
- pref. ulos, -sta, täysin, julkisesti, vahvistaa merkitystä

- *eghs PIE ulos < (?) 𐤄𐤍 chuts (ḥwṣ) BH ulkona, ulos /
𐤍𐤅 jatsa (jṣ') BH siirtyä ulos

καί konj. (9164x) ja, myös; sekä – – että; mutta, sen sijaan; jopa, vielä

- ilmaisee sanojen tai lauseiden rinnakkaisuutta, vastakohtaisuutta tai peräkkäisyyttä
- *kahi < *kasi < *kati < *k̑mt- < *kóm PIE kanssa
< 𐤍𐤅 im BH kanssa / 𐤍𐤅 gam BH myös
- δέ konj. 2801x ja, mutta, taas, puolestaan, vaikka, vaan:
aina lauseessa ensimmäisen sanan tai sanaliiton jälkeen

οὐ neg. (1613x) ei

- vokaalin edellä οὐκ tai οὐχ
- yksittäisten sanojen sekä indikatiivin kieltosana, muut modukset μή
- *οὐκί mahd. lyhentymä alkukreikan sanoista,
jotka tarkoittavat "ei niin, ei koskaan"